

Stortingets familie- og kulturkomité

Deres referanse:

Vår referanse: 2025/119

Dato: 08.05.2025

Publikasjonsnr.: NIM-H-2025-028

HØRINGSUTTALELSE

Prop. 122 L (2024-2025) Endringer i krisesenterlova (tydeliggjøring av det kommunale ansvaret og grunnlag for behandling av personopplysninger)

1. Innledning

NIM noterer at proposisjonen i hovedsak viderefører gjeldene rett, og ikke innebærer omfattende endringer i styringen av krisesentrene. NIM og en rekke ulike aktører har over lengre tid pekt på mangler ved dagens krisesentertilbud. Flere av disse kan utfordre voldsutsattes menneskerettigheter etter Istanbulkonvensjonen. Selv om proposisjonen omtaler disse utfordringene, følges mange av dem i liten grad opp med konkrete tiltak. Samlet sett er det etter NIMs vurdering derfor behov for ytterligere tiltak for å styrke krisesentertilbudet, særlig til utsatte grupper.

For ytterligere utdypning om problemstillingene under, viser vi til vårt tidligere høringssvar i saken til Barne- og familiedepartementet.

2. Meldingsdel

Etter NIMs vurdering dreier de fleste menneskerettslige utfordringene i krisesentertilbudet seg ikke primært om utformingen av dagens lovverk, men ressursmessige og organisatoriske forhold. Dette anerkjennes også i proposisjonen. Utover revisjonen av krisesenterloven, mener vi derfor at man bør vurdere å styrke finansieringen av krisesentertilbudet.

Internkontroll og tilsyn med krisesentertilbudet er viktig for å avdekke og korrigere svakheter ved tilbudet og sikre at det er i tråd med krisesenterloven og menneskerettslige krav. NIM stiller seg positiv til at regjeringen vurderer tiltak for å sikre at kravet til internkontroll av krisesentertilbudet blir fulgt opp, inkludert utvikling og oppdatering av veiledere om internkontroll og tilsyn. NIM mener også at statsforvalterens oppdrag om å prioritere tilsynet av krisesentertilbudet, herunder

internkontroll og kommunenes oppfølging av voldsutsatte i reetableringsfasen, bør videreføres.

Lang reisevei kan utgjøre en barriere mot å ta i bruk krisesentertilbudet.

Departementet foreslår enkelte tiltak for å imøtegå dette. NIM vil understreke viktigheten av å sikre tilgjengeligheten til krisesenter i hele landet, og behovet for særlig innsats for å redusere reiseveien i områder som i dag har store avstander.

3. Lovproposisjon

Flere av forslagene i høringsnotatet av 14. juni 2024 følges ikke opp av departementet i proposisjonen, med begrunnelse av behov for ytterligere utredninger. Flere av disse omhandler barrierer som kan hindre voldsutsatte fra å oppsøke krisesenter. NIM mener derfor det er viktig at videre utredning av disse problemstillingene prioriteres av departementet.

Departementet foreslår ikke endringer i dagens lovkrav om kjønnsdelte krisesentertilbud. NIM anser at både kjønnsdelte tilbud og fellestilbud vil ligge innenfor statens menneskerettslige handlingsrom. NIM mener samtidig at det er uheldig at tilbudet til menn i dag er mangelfullt, og i mange tilfeller dårligere enn tilbudet til kvinner. NIM minner om at Norge har erklært at Istanbulkonvensjonens bestemmelser også skal gjelde for voldsutsatte menn. Uavhengig av spørsmålet om kjønnsdeling er det derfor viktig at det iverksettes tiltak for å styrke menns krisesentertilbud.

3.1 Et individuelt tilpasset tilbud

3.1.1 Likeverdige alternative krisesentertilbud

I proposisjonen foreslås det å tydeliggjøre at kommunene har plikt til å sørge for likeverdige alternative krisesentertilbud for brukere som ikke kan benytte seg av det ordinære krisesentertilbudet, der tilrettelegging ikke er mulig. NIM mener lovendringen er en viktig klargjøring av at alle som utsettes for vold skal ha et reelt krisesentertilbud. NIM noterer at departementet følger opp NIMs anbefaling om å endre formuleringen fra «butilbod» til «krisesentertilbod», for å tydeliggjøre at det alternative tilbudet skal organiseres som et *krisesentertilbud*, med alle medfølgende lovkrav. Videre støtter NIM at alternative krisesentertilbud skal begrenses til tilfeller der tilrettelegging ikke er mulig, og at det må gjøres en konkret individuell vurdering av den voldsutsattes situasjon. NIM mener det er viktig at lovendringen ikke bidrar til at kommunene rutinemessig henviser grupper med tilleggsutfordringer til alternative tilbud, eller svekker tilretteleggingen som gis på ordinære krisesentre. For å unngå en slik utvikling, bør departementet påse at intensjonen med lovendringen oppfylles i praksis.

Regjeringen har varslet i Meld. St. 5 (2024-2025) at den vil styrke behandlingstilbudet til voldsutsatte kvinner med rusmiddellidelser i spesialisthelsetjenesten. Mange voldsutsatte med rusmiddelproblemer har et samtidig behov for både beskyttelse mot vold og spesialisert behandling innen somatikk eller psykisk helsevern. NIM mener derfor at oppbyggingen av alternative krisesentertilbud i regi av kommunen og behandlingstilbud i spesialisthelsetjenesten bør ses i sammenheng, for å sikre et helhetlig og samordnet hjelpetilbud.

3.1.2 Tilretteleggingsplikten

Departementet foreslår ikke endringer i plikten i krisesenterlova § 3 første ledd om at kommunen «så langt råd er» skal legge til rette for å komme brukernes individuelle behov i møte.

NIM har forståelse for departementets vurdering av at en fullstendig tilrettelegging for hver enkelt bruker i praksis vil være vanskelig, og at det derfor er behov for at tilretteleggingsplikten i krisesenterlova har en grense. Etter NIMs syn etterlater imidlertid formuleringen «så langt råd er» for stor grad av skjønn til kommunene i ivaretagelsen av voldsutsatte med alvorlig tilleggsproblematikk, og gir adgang til å nedprioritere et differensiert tilbud til disse. Forarbeidene til krisesenterlova angir ikke nærmere hvor langt plikten strekker seg, utover at kommunen har «høve til å vurdere krava til individuell tilpassing i kvart enkelt tilfelle». Dette kan bidra til å vanskeliggjøre oppfyllelsen av sikringsplikten til å beskytte mot vold i nære relasjoner, som er særlig sterk overfor sårbare personer.

Etter NIMs vurdering gir dagens tilretteleggingsplikt i krisesenterlova større grad av fleksibilitet til kommunene enn tilretteleggingsplikten som kan utledes av likestillings- og diskrimineringsloven (ldl). Dette er uheldig. NIM mener derfor krisesenterlova § 3 bør harmoneres med ldl kapittel 3 om universell utforming og individuell tilrettelegging. Dette vil innebære at tilretteleggingsplikten først blir angitt generelt, og at det legges til en unntaksbestemmelse om at plikten ikke gjelder tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde. Videre er det mulig å oppliste særskilte momenter som skal vektlegges i vurderingen, og utfylle dette videre i forarbeidene. En slik løsning vil kunne bidra med å tydeliggjøre hvilke vurderinger som skal foretas ved tilretteleggingsbehov på krisesenter. Etter NIMs vurdering vil dette i stor grad være en videreføring av gjeldende rett, all den tid kommunene allerede har en slik plikt overfor personer med funksjonsnedsettelse gjennom ldl og FNs konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter (CRPD). Både ldl og CRPD har en vid definisjon av funksjonsnedsettelse, og omfatter blant annet psykiske lidelser og etter forholdene rusmiddelavhengighet.

3.2 Tydeliggjøring av samiske rettigheter

NIM støtter forslaget om å synliggjøre samer som gruppe i krisesenterloven, noe som tydeliggjør kommunenes allerede eksisterende ansvar. NIM understreker at det finnes et betydelig behov for å heve kompetanse om samisk språk og kultur blant tjenesteytere, som et ledd i å oppfylle Norges menneskerettslige forpliktelser overfor samiske voldsutsatte.

3.3 Oppfølging i reetableringsfasen

NIM støtter departementets tydeliggjøring av ansvarsfordelingen mellom ulike aktører i reetableringsfasen i § 2 andre ledd bokstav d. I tillegg ser NIM at begrepet «reetableringsfasen» er bedre utpenslet i denne proposisjonen enn det har vært tidligere. For at lovendringen og presiseringen skal avhjelpe usikkerheten rundt ansvarsforhold i kommunene, mener NIM at det er behov for ytterligere tiltak som bidrar til formalisering av samarbeid og rutiner for samarbeidet mellom ulike tjenesteytere i reetableringsfasen.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Gro Nystuen

Konstituert direktør

Eivind Digranes

Seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.